

לשבת עֵנֶג

שנה א ❖ פרשת פקודי ❖ תשפ"ד

אז תתענג-

חידוש גדול בדברי המושב זקנים -
כתיבת אזכרות בסת"ם צריכה עשרה

"וַיַּעַשׂ אֶת צִיץ נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי הוֹתֵם קֹדֶשׁ לַה'" (ל, ט)

בעשיית ציץ נזר הקודש כתוב "וויכתבו עליו פתוחי הותם", ובמושב זקנים לבעלי התוס' הביאו להקשות מהו לשון רבים "וויכתבו"? וכי כאחד היו יכולים לכתוב?

ותירץ שם דכתב לשון רבים משום שהוצרכו לכתוב השם ולפיכך הוצרכו עשרה לעמוד על גביו כדי לכוון יחד, ומסיים במושב זקנים וז"ל, "מכאן היה אומר החסיד אדם שכותב אזכרות במזוזה ובתפילין ובספר תורה צריך עשרה ולטבול ולהיות במקום טהרה מפני שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה" עכ"ל.

והעיר רבי אליהו ברוך פינקל, דחידוש גדול הוא זה שאזכרות שבסת"ם יש לכתוב בפני עשרה מחמת הדין שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה (וגם בספר האשכול הובא מנהג זה) ("ע"פ משלחן רבי אליהו ברוך)

וכן כתב **רבי משה שטרנבוך** על דברי המושב זקנים וז"ל - ודבריו הם חידוש שצריך עשרה כשכותב השם, וכן שצריך להיות במקווה טהרה. וכנראה נתכוון כשהוט טמא, שלא תהא בבית טומאה כמו נדה, וכעין דברי הראב"ד בספר המקצועות, שבמקום שנמצאת נדה אין לשא כפים. ולא מצאתי לו חבר, ואין בידי כאן מפרשים לעיין אם הביאו דבריו ומה שפירשו בו.

וסיים - ומיהו לענין טבילה שמענו סופרים שנהגו לטבול ולטהר לפני שכותבים שמות הקדושים (טעם ודעת)

ובמפרשים כתבו הטעם שכותב 'וויכתבו' בלשון רבים, מפני שהציץ הוא העשיה האחרונה בבגדי הכהונה ומפני כן התעסקו כולם בעשייתו (אברבנאל, וכן בהעמק דבר) (אוצר מפרשי התורה)

משה בירך את כלל ישראל - יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים'
ויש לבאר השייכות של ברכה זו

"וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּלְאכָה וַהֲנֵה עָשׂו אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כִּן עָשׂו וַיִּבְרָךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (ל, ט)

בתורת כהנים איתא, "ויברך אותם משה", מה ברכה ברכו, אמר להם, תשרה שכינה במעשה ידיכם, רבי מאיר אומר, כך ברכו, "ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים", והם אמרו לו, "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'".

וצריך ביאור, מה השייכות של ברכה זו של יוסף עליכם ככם אלף פעמים' לבנין המשכן.

ונראה לבאר בזה, דהנה מצינו בכתובים שבת המקדש נקרא 'מטה', וכדכתיב בשיר השירים, 'הנה מטתו של שלמה', וכן כתוב שם 'אף ערשנו רעננה', ובמלכים (ב, יא) כתוב על בית קדשי הקדשים "חדר המיטות אשר בבית ה'".

וברש"י בשיר השירים כתב דבית המקדש נקרא כן, משום שבת המקדש הוא מקום פריין ורביין של ישראל, ובתרגום שם כתב, 'ובעידן די את משרי בפורינא חביבתא, ובננא סגין עלוי ארעא, ואנחנא פישין וסגין, כאילן דנציב על עינא דמיא', והיינו כמבואר ברש"י דהמקדש נקרא בלשון 'מטה', על שם פוריא, דהוא לשון פריה ורביה, ועל ידי השראת השכינה במקדש, ישראל פריין ורביין.

ולפי זה הרי מבואר היטב דבעת בנין המשכן, מברכס שיוסף ה' עליהם אלף פעמים, שהרי בהשלמת הקמת המשכן נשלם הקמת מקום פריין ורבייתן של ישראל, ועל כן הוא מברכס שירבו מאוד. (שיעור חומש - רבי חיים פינשטיין)

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי-ךָ-

הגאון הגדול ר"א נבנצאל שליט"א:
מדברי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בענייני פורים

הנה יש לדון, אי לעתיד לבוא תתקיים מצות "מתנות לאביונים". דהנה בגמ' שבת (קנא): איתא, שלעתיד לבוא לא יהיו עניים. ולפי"ז נמצא שלא יהיה נוהג בפורים מצוות "מתנות לאביונים".

ברם צ"ע מדברי הרמב"ם שכתב (פ"ב ממגילה הי"ח), "ימי הפורים לא יבטלו לעולם שנאמר 'וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'".

והביא הגאון הגדול ר"א נבנצאל שליט"א, מה ששמע ממור"ר מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שלעתיד לבוא באמת ללא יהיה אפשר לקיים מצוה זו.

וסיפר, כי הציע לפני הגרש"ז אופן לקיים המצוה אף שלא יהיו עניים, על ידי ששני יהודים יפקירו נכסיהם, וכולם יתנו להם את "מתנות לאביונים" אך לא הסכים לכך מרן זצ"ל.

ועוד הביא, מה ששמע עוד מהגרש"ז, שלעתיד לבוא גם לא יתחייבו בדין "חייב איניש לבסומי".

וטעם הדבר, כיון ששורש חיוב זה הוא, מפני שבעולם הזה, מסובבים בצרות ובמועקות, אין מר הנפש יכול לשמוח כדבעי בלא שיתנו לו יין, ורק כאשר היין מערבב את הדעת ניתן לשמוח. אך לעתיד, כשישמח ישראל בעושי, ונסו יגון ואנחה, שוב לא יהיה החיוב לבסומי עד שיעור ביטול הדעת, (ואף שעצם חיוב שתיית היין לא יבטל). (מציון מכלל יופי)

ומעניין לעניין, נביא עובדה לא ידועה על מרן הגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל, (מובא בספר הליכות שלמה), מאז היותו בר מצוה היה קורא הוא, את המגילה לפני אמו הרבנית ע"ה שכבדו אוזניה משמוע והתכוון לכך ימים רבים לקראה בטעמיה ודקדוקיה, והתאמץ לקרוא בקול רם סמוך אליה, כדי שתשמע קולו בלא להזדקק למכשיר השמיעה שהשתמשה בו. וסיפר בנו של הגרש"ז, שכעבור עשרות שנים קרא הוא את המגילה לפני זקנתו, ואמר אח"כ לאביו, שכמדומה לו שאינה שומעת כל תיבה ותיבה, ואמר לו הגרש"ז, "דע לך בני כי מעולם לא עלה על דעתי שהיא שומעת כהלכה וכל מה שעשיתי לא היה אלא להפיס דעתה ולכבדה".

מדוע פותח הרמב"ם בפירוש המשניות: במילים 'אמר ה' יתברך'

"וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוֹרֵי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

בפרשה זו כתוב ארבע עשרה פעמים 'כאשר צוה ה' את משה', וידועים דברי הבית הלוי שכתב, שיעקר חטא העגל היה במה שעשו ישראל מעצמם ולא על ידי ציווי, ואף על פי שהיה להם בזה כוונות עליונות כמבואר ברמב"ן, מ"מ היה חטא במה שעשו מעצמם שלא על פי ציווי ה', ולכן בהקמת המשכן שהיא תיקון לחטא העגל, נזכר שוב ושוב שעשו הכל על פי ציווי ה' ולא מעצמם.

עוד יש לומר, בהקדם מה שאמר הגר"י גוסטמן ששמע ממרן הגרש"ז, שבכל פעם שאדם לומד תורה ומחדש בתורה, הוא צריך לחשוב האם הדברים מתאימים שיכולים לומר עליהם שזהו דבר השם, והאם זו היא דעת ה' או רצון ה'.

והוסיף הגרש"ז שכן מצינו ברמב"ם בפירוש המשניות, שבהרבה מקומות מתחיל את דבריו בתיבות 'אמר ה' יתברך', ויאמר הקב"ה וכדו', וסיים הגרש"ז זי"ע שלכן כשאני מחדש בתורה אני חושב על כל דבר ודבר אם שייך לומר על זה אמר הקב"ה".

ומשום כך אמרה תורה כאשר צווה ה', וכמו שנתבאר בפרשת ויקהל (לה, כט), כי יש אשר מתחילה מתכוונים לעשות את מצות ה' בשלמות, אבל בשעת עשיית המצווה שוכחים הם את הקב"ה ועושים כן עבור מטרות אחרות, כבוד וכדו', ועל זה העידה התורה שכל עשיית המשכן מתחילה ועד סוף היתה כאשר ציוה ה' את משה. (משלחן רבי אליהו ברוך)

מֶרֶן הַגֵּרִי"ח זצ"ל: "אֵין לְשׁוֹם אִישׁ כּוֹחַ לְחַלּוֹק עִם מֹשֶׁה רַבִּינוּ"

"וּבְצַלָּל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

והנה בראש ספר 'עמודי שמואל' אחר הסכמת מרן הגר"ח סאלווצ'יק זצ"ל כתב המחבר שם בזה"ל

"הנני בזה להודיע, אשר הרב הגאון רשכבה"ג רבינו הר"ר חיים שליט"א הגאב"ד בבריסק, כאשר העביר עיניו עין הבדולח בעיון בקורת ספרי 'עמודי שמואל', ביקש ממני להשמיט הפלוגתא של משה רבינו ע"ה ובצלאל, שמביא אנכי בספרי עמ"ש בסדר בראשית.

כי לפי דעתו אין לשום איש כח לחלוק עם משה רבינו ע"ה, וכדכתיב במלאכי (ג, כב) 'זכרו תורת משה עבדי', והשבתי לו על אתר אשר כן מצאתי ג"כ בפנים יפות עה"ת, דפליגי משה רבינו ע"ה עם בצלאל בפלוגתת ב"ש ובי"ה, אי שמים נבראו תחילה אי ארץ נבראת תחילה, ואעפ"כ ביקש ממני להשמיטם, ואמרתיו לו שאשמיט באם עוד יהא אפשרי, והנה בבואי לווארשא לבית הדפוס כבר היה נדפס.

ולמען למלאות רצון קדשו אמרתי לחקוק בעט ברזל ועופרת דעתי בזה ואנכי מבטל דעתי בזה"ל. (תורת בריסק)

הוכחת הגר"י? מהרמב"ם, בשבת יש "למנות" את המאה ברכות

"מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַפָּנִי כְּפָר לְאֲדָן" (לח, כז)

עייני בעל הטורים שכתב, מכאן ("מאת אדנים") סמך לחיוב ברכות מה"ת, והיינו מפני שהם כאדנים, משום שברכות אלו המה יסודות בדרך החיים, לברך את ה' ובאכילה ושתיה בקימה ובשכיבה ובלימוד תורת ה' שהכל ממנו ית"ש.

והנה הרמב"ם (תפילה ז יד) פסק, דמעיקר הדין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ובשבת חייב להשלים המאה ברכות, וכלשון הר"מ (הל' טז) "כיצד אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומברך לפניו ולאחריו ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה ברכות".

ורבי משה שטרנבוך כתב: ושמעתי בשם מרן הגר"י הגאב"ד דבריסק, שדייק בלשון הרמב"ם "ומונה כל הברכות" שחייבין בשבת למנות דווקא, שאל"כ לא ידע המנין, ונמצא שלא יברך מאה ברכות.

וצריך מאד לזהר בזה, ויש בזה סוד נפלא להגיע ליראת שמים, ורמז לזה מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה, ודרשו חז"ל, "מה" היינו מאה ברכות, שמביאים ליראה. (טעם ודעת)

ממה התפעל משה בדברי בצלאל הרי סברא פשוטה היא

"וּבְצַלָּל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

פירוש רש"י - א"ל משה בצל קל היית, כי בוודאי כך ציווה לי הקב"ה. ולכאורה צריך ביאור, דאם זה סברא כ"כ פשוטה, שבתחילה בונים בית ואח"כ כלים שכך מנהג העולם, א"כ למה משה התפעל מדבריו של בצלאל וא"ל בצל קל היית?!

וביאר רבי אהרון ליב שטינמן ע"פ המבואר בערכין (טז), דמכנסיים היה מכפר על ג"ע, ולפי זה יתכן שכל דבר במקדש היה מכפר על איזה עניין.

ויש להסתפק אם זה מכפר רק אחר שהיה במשכן, או גם קודם. ויתכן שהיה מקום לומר שגם לפני שיהיה במשכן אם ימשחו את זה מכפר, ואז אפשר שכדאי להקדים לעשות את הכלים, ונמצא שלמעשה הכריע בצלאל שכל הכלים כל זמן שאין משכן, אין להם שום דין ולא ימשחו אותם, וזה בצל קל להבין שכל ההשראה היא רק המשכן. (ע"פ אילת השחר)

מדוע - בארון כתיב "ושמת" ובשולחן כתיב "והבאת"

"וְיִשְׁמַתְּ שֵׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וּגוֹ' "וְהִבַּאתְּ אֶת הַשֻּׁלְחָן" (מ, ג, ד)

יש לדקדק מדוע בארון כתיב לשון "ושמת", ואילו בשולחן כתיב לשון "והבאת", מה פשר שינוי הלשון.

ונראה משום שכידוע, היה הארון "נושא את נושאי", ולא היו צריכים "להביאו", אלא אך להניחו במקומו.

אלא דצ"ב מהא דכתיב ביה לעיל (כו, לג), לשון הבאה "והבאת שמה מבית הפרוכת את ארון העדות", וכן להלן (מ, כא), "ויבא את הארון אל המשכן".

וצ"ל דהיינו משום שמצד משה רבינו היתה "הבאה", כמש"א ש"הארון נושא את נושאי", כלומר רק מי שהוא "נושא" את הארון, הארון גם נשאו, והיינו שמצד "נושאי" של הארון ודאי שהיתה "הבאה", ואך כשבא ציווי של "ושמת", זה מעשהו של משה רבינו בעצמו, והוא אינו צריך לעשות, אינו אלא אך "ושמת", ודו"ק. (ברכת מרדכי)

הגאון הצדיק רבי משה יהושע לנדא זצ"ל ה' אדר תש"מ

כישרונותיו היו לשם דבר, ומסופר כי פעם אגב עיסוקו בהאדרת כתבי הראשנים נצרך לראות כת"י מסוים שהיה בנמצא בספריה הלאומית ולשם היה אסור להכניס אף לא דף ועט בכדי שלא יעתיקו משם מכתבי הידות היקרים ששם, אך הוא היה יושב ועובר על הכתבים וזוכר לאחר מכן להפליא ולא החסיר מילה אח"כ מכל הנכתב.

הגר"ד לנדו בשיחה שקיים לפני מספר שנים עם מקורבים, התבטא בביטויי הערכה מופלגים על רבי משה יהושע ובין הדברים אמר שהיה "צדיק יסוד עולם, היה מעולמות... לא מהדור הזה בכלל, מרומם מרומם, מרומם מעלה מהדור, היה איש מרומם מאד בכל המובנים... אפשר להבין למה שהעריצו אותו... קשה להיזמנות עליו..."

בני משפחתו הוציאו אחר פטירתו את כתביו בספר 'ישעות משה' על עניני זרעים, וציינו שהביאורים שכתב במסכת שביעית משנה חשיבות להן, בהיותם נכתבים על ערש דווי ומתוך חולשה עצומה וידיעה ברורה על מצבו המדאיג.

קידוש לבנה על ערש דווי

לאחר חמש שנות מחלה קשות הסתלק לבית עולמו הוא בן חמישים ותשע בלבד.

ידידו ורעהו הגר"ח בריס סיפר (בשיחה עם האדמו"ר מסקווירא בשנת תשס"ב) על מה שהתרחש בליל פטירתו, רבי משה כבר לא יכל לדבר ל"ע, והוא נעשה מאד סהרורי ושובר, ראו עליו שהוא רוצה משהו ואינו יכול לבטאו, רצו לתת לו לשתות והראה שאינו רוצה, עד שעלה בדעת אחד לשואלו, אולי הוא רוצה לחדש את הלבנה, והראה בנענוע ראשו שאכן זוהי כוונתו, ממש לא יאומן כי יסופר, איך שהוציאו אותו על גבי מיטתו, והחל לחדש אל הלבנה, אמר מהחל ועד סוף הברכה 'מחדש חודשים' וכשהכניסוהו לביתו, פרח נשמתו ונסתלק כאילו רצה לקבל פני אביו שבשמים. (מקורות: המבשר תורני, בית מדרש מיר, דרשו, דברי שיח)

מפארי גידוליה של ירושלים של מעלה, ומנקהי הדעת שבה היה הגאון הצדיק רבי משה יהושע לנדא זצ"ל מתלמידיו של מרן החזון איש זללה"ה אשר העריכו עד למאד והתבטא עליו (ועל רעהו הגר"ח בריס והגר"י שפירא) "אלו הם גדולי ירושלים" כך העיד הגר"ח קניבסקי, ואף שהיו אז בגיל צעיר בני פחות משלושים.

לעדות אחרת התבטא ואמר עליהם בפני מקורבו "אלו הם בני" (מובא בספר מעשה איש) והגר"ח בריס סיפר כי החזו"א התבטא לפניו על הגרמ"י, שניכרת יראת שמים על פניו!

כאשר הוקמה ישיבת מיר בעיה"ק ירושלים, ביקש ראש הישיבה הגרא"י פינקל זצ"ל מרבי משה יהושע שיעבור ללמוד בישיבת מיר בכדי לבסס את הישיבה ברמה התורנית הגבוהה ביותר, ובכך נמנה על עשרת הלומדים הראשונים בישיבה.

במשך השנים ברח מכל שררה וכבוד ואף כאשר הציעו לפניו לכהן כחבר בד"צ 'העדה החרדית' בירושלים לגודל ענוותנותו סירב לכך בכל תוקף, ובכל השנים הלך בצידי דרכים כאשר בוחר הוא להימנות כאברך מן השורה בישיבת מיר בירושלים.

כאמור דבק הגרמ"י במרן החזו"א, ולאחר פטירתו התקרב למרן הרב מבריסק, הגר"י א שכטר סיפר ששמע ממנו שהחזו"א אמר לו קודם פטירתו "שכל מי שיש לו שכל בראשו לבל יעזוב דלתות ביתו של הרב מבריסק"

עמלו בתורה היה ללא לאות, ומידי יום היה קם משנתו בשעה שטים בלילה ולומד חמש שעות ברציפות קודם התפילה. פעמים שהיה נוהג לצאת מביתו לתקופות ארוכות ולחזור לביתו רק בערש"ק פעם אף שהה כשנה וחצי בישיבתו של הגרמ"ש שפירא בבאר יעקב, כשהוא שוקד על תלמודו באין מפריע ומנצל את העובדה שאיש לא הכירו.